

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2016-11-04

Närvarande: F.d. justitieråden Gustaf Sandström och Lena Moore samt justitierådet Ingemar Persson.

Misstänkts rätt till insyn i förundersökningar

Enligt en lagrådsremiss den 27 oktober 2016 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet David Oredsson.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Lagrådet konstaterar att arbetet med lagrådsremissen har utförts med stor noggrannhet och att lagförslagen är väl motiverade. De synpunkter som Lagrådet för fram i det följande rör inte de materiella lösningarna.

Rättsakter från EU är ofta mycket detaljerade. Föga lämnas åt läsarens eget juridiska förnuft. Litet grand av det synes ha tagit sig in också i det svenska lagspråk som inte påverkas av EU-rätten och finns också i de remitterade förslagen.

Detaljreglering och övertydligheter leder till att lagtext förlängs i onödan. Och – faktiskt – till att läsbarheten minskar. De språkliga valörerna kan också äventyras. Om någonting gäller skapar det snarast oklarhet att understryka att det *verkligen* gäller.

Uttrycken ”han eller hon” eller ”hans eller hennes” är numera återkommande men de är otympliga och bör undvikas när en omskrivning är möjlig. Särskilt gäller detta när de syftar på olika personer.

Vad Lagrådet anfört illustreras av 23 kap. 21 d § i förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken. I andra stycket finns formuleringen ” ... kan anmälas till rätten av den misstänkte eller hans eller hennes försvarare, när undersökningsledaren har slutfört den utredning som han eller hon anser är nödvändig. ... ”. Allt blir enklare om texten avslutas med ”den misstänkte eller försvararen, när undersökningsledaren har slutfört utredningen”.

Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

23 kap. 18, 18 a, 18 b, 21 a och 21 d §§

I de angivna bestämmelserna förekommer uttrycken ”den misstänkte och hans eller hennes försvarare” och ”den misstänkte eller hans eller hennes försvarare”. Formuleringarna gör lagtexten otymplig. Lagrådet föreslår i stället ”den misstänkte och försvararen” respektive ”den misstänkte eller försvararen”.

23 kap. 18 a §

Hänvisningen till "nödvändig" utredning är obehövlig och bör utgå. Lagrådet föreslår att lagtexten i första delen av första stycket ges följande lydelse.

När undersökningsledaren har slutfört utredningen har den misstänkte och försvararen rätt att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen. Den misstänkte och försvararen ska underrättas om detta och om rätten att begära ...

23 kap. 19 §

Lagrådet, som också här kan konstatera att hänvisning till "nödvändig" utredning är obehövlig, föreslår att första stycket kompletteras med att även försvararen kan anmäla en brist till rätten. Första stycket föreslås få följande lydelse.

Om undersökningsledaren har slutfört utredningen utan att bifalla en begäran som avses i 18 b § första stycket, eller om den misstänkte eller försvararen anser att det finns någon annan brist i utredningen, kan de anmäla detta till rätten.

23 kap. 21 a §

Att "väcka åtal" är ett allmänt vedertaget, sammanhållet uttryck. Den obestämda artikeln "ett" bör därför utgå (jfr även remissens förslag till 23 kap. 21 c § där "åtal" inte föregås av "ett"). Vidare bör pleonasmen "utan särskild begäran" – som flyttats över från 21 § – utgå eftersom det entydiga kravet i bestämmelsen är att en kopia "ska ... lämnas eller sändas till försvararen".

23 kap. 21 d §

Bestämmelsen i första stycket är obehövlig och föreslås utgå. Med vissa ytterligare förenklingar kan paragrafen ges följande lydelse (jfr Lagrådets inledande kommentar).

Ett beslut av undersökningsledaren att begränsa rätten att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen eller att göra ett förbehåll som inskränker rätten att lämna uppgift vidare eller att utnyttja uppgiften kan anmälas till rätten av den misstänkte eller försvararen när undersökningsledaren har slutfört utredningen. För rättens prövning gäller 19 § andra stycket.

36 kap. 14 §

Att vittnet ska upplysas om "hans eller hennes" skyldighet gör lagtexten otymplig. Den obestämda artikeln framför "ed" bör utgå; i likhet med "väcka åtal" (se Lagrådets kommentar vid 23 kap. 21 a §) är "avlägga ed" en vedertagen rättslig term.

Första meningen i bestämmelsen föreslås få följande lydelse.

Innan ett vittne hörs ska rätten upplysa vittnet om skyldigheten att tala sanning och, när ed har avlagts, om vikten av den.

Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen

10 kap. 3 a och 4 §§

Se när det gäller uttrycket "hans eller hennes försvarare" Lagrådets kommentar vid bl.a. 23 kap. 18 § förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken.

10 kap. 4 §

Första meningen i andra stycket innehåller en redovisning av innehållet i 6 kap. 1 § och 23 kap. 21 a § rättegångsbalken, en lagstiftningsteknik som ter sig främmande. Meningen bör utgå och andra stycket inledas enligt följande.

Ett förbehåll som görs enligt 6 kap. 1 § eller 23 kap. 21 a § rättegångsbalken får inte innebära ...

I tredje stycket bör hänvisning ske till förbehåll "som avses i första och andra styckena".

Förslaget till lag om ändring i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.